

Postbus 2894 1000 CW Amsterdam

Aan de woordvoerders asielbeleid van de commissie Justitie
en Veiligheid

Bijlage: *Quickscan Taskforce IND*

Landelijk Bureau
Postbus 2894
1000 CW Amsterdam
Telefoon (020) 346 72 00
Helpdesk (020) 346 72 50
Fax (020) 617 81 55
www.vluchtelingenwerk.nl
info@vluchtelingenwerk.nl

Datum 20 november 2020
Betreft Begroting Justitie en Veiligheid (VI) voor het jaar 2021 -
Inbreng VluchtelingenWerk Nederland
Ons kenmerk O.2.2.20-167.MK

Geachte woordvoerders,

Het asielsysteem is vastgelopen. En dat is eigenlijk al heel lang zo. Voor duizenden mensen betekent dit dat ze al jaren zonder enige vorm van perspectief wachten op het begin van hun asielprocedure. Het afgelopen jaar kregen zij een sprankje hoop toen hen de belofte werd gedaan dat hun aanvraag voor het einde van dit jaar in behandeling genomen zou worden. Die droom ligt nu weer in duigen. Duizenden mensen hebben te horen gekregen dat zij nog langer moeten wachten. Zonder ook maar het begin van een idee hoelang het nu weer gaat duren. Dat de overheid hen dit aandoet, is buitengewoon kwalijk. Wij vragen u, ook mede namens hen, om de staatssecretaris ertoe te bewegen nu echt de regie te pakken. Door voldoende capaciteit bij de IND in te zetten, en door de regie te pakken op het werk dat er bij de IND gedaan wordt. Want niet alleen zijn de achterstanden niet weggewerkt, de problemen bij de uitvoering van het werk blijven voortduren.

Gebroken belofte

Als bekend zijn de lange wachttijden het gevolg van een te grote inperking van het personeelsbestand van de IND in 2017. Nadat in de eerste jaren waarschuwingen, bijvoorbeeld van VluchtelingenWerk, voornamelijk werden gebagatelliseerd is de urgentie van de problemen de afgelopen jaren gegroeid. In maart 2020 werd uiteindelijk een taskforce opgericht die de opdracht kreeg om op alle aanvragen van vóór 1 april 2020 te beslissen voor 1 januari 2021. Deze belofte werd aan u als Tweede Kamer gedaan, maar bovenal ook aan alle asielzoekers die dit betreft. Inmiddels zijn we zeven maanden en vele opstartproblemen van de taskforce verder en blijkt dat het niet gaat lukken. Ondanks de prioriteit die de staatssecretaris hieraan zegt te hebben gegeven, ondanks de middelen die hiervoor zijn vrijgemaakt en ondanks de inzet van 230 medewerkers, 250 uitzendkrachten en externe juridische bureaus. Er zullen 7000 mensen te horen krijgen dat er niet voor 1 januari op hun aanvraag zal worden besloten.

Staatssecretaris Broekers-Knol komt hiermee haar beloftes niet na. In de asielzoekerscentra klampten duizenden mensen zich vast aan de toezegging dat hun aanvraag binnenkort eindelijk zou worden afgehandeld. De onzekerheid over hun toekomst en die van achtergebleven gezinsleden is voor velen gekmakend. Opmerkelijk is dat tijdens het Algemeen Overleg van 24 september jl. de staatssecretaris nog aangaf dat de opstartproblemen voorbij waren, dat de taskforce op volle sterkte was en dat de inzet nog steeds was om alle 15.350 zaken voor 1 januari af te handelen. Ook nog op 3

november informeerde de staatssecretaris uw Kamer, in haar brief over de taakstelling, over de 'Taskforce (..) die erop gericht is om voor het einde van 2020 de achterstanden bij de IND volledig weg te werken'. Twee weken later echter is het beeld radicaal anders: de taskforce heeft nog circa de helft van de zaken op de plank liggen. Er is geen plan om de resterende achterstanden weg te werken. En de belofte aan asielzoekers is gebroken. Wij vragen ons ernstig af wat er is veranderd tussen 3 en 18 november, slechts 15 dagen. Ofwel de staatssecretaris heeft de schijn op willen houden, ofwel de staatssecretaris had geen inzicht op de voortgang.

Vluchtelingenwerk roept de staatssecretaris op om nu echt regie op het inhalen van de achterstanden te pakken en daarbij een geloofwaardig plan te maken, met een deadline, hoe de problemen aangepakt gaan worden. We roepen de staatssecretaris daarbij op eindelijk helderheid te verschaffen aan wachtende asielzoekers door aan hen individueel te communiceren wanneer hun procedure zal aanvangen.

Gebrek aan nieuw perspectief en een plan

In de brief van 18 november over de taskforce geeft de staatssecretaris geen enkel blijk van een plan om de 7000 mensen die de excuusbrief ontvingen nu zo snel mogelijk duidelijkheid te geven. Ze geeft aan dat de taskforce ook na de jaarwisseling ingezet zal blijven en dat ze aan de taskforce en de IND 'heeft gevraagd op welke wijze de resterende zaken medio-2020 afgerond kunnen zijn'. Het is buitengewoon opmerkelijk dat er geen strategie klaar ligt om dit nu aan te pakken – duizenden mensen wachten al jaren en nog steeds wordt hen geen duidelijke deadline of perspectief gegeven.

Zonder een forse extra inzet is medio 2020 ons inziens een zeer optimistische deadline gelet op de ervaringen van de taskforce tot nu toe. Als de taskforce op de huidige snelheid van 1000 zaken per maand door zou gaan zouden er ieder geval nog minimaal 7 maanden nodig zijn. Daar komt bovenop dat de 7000 nog in behandeling te nemen aanvragen volgens de staatssecretaris zelf complexer zijn dan de zaken die tot nu toe afgehandeld zijn. Een flinke versnelling zal nodig zijn om medio 2020 überhaupt te kunnen halen.

Los van het resterend aantal zaken bij de Taskforce, meldt de staatssecretaris in haar brief ook zorgelijke cijfers met betrekking tot de afhandeling van zaken die onder de 'reguliere' IND vallen. Van de 7.500 aanvragen die tussen 1 april en 1 november zijn ingediend, is op slechts een derde beslist. Omgerekend zijn dat circa 4300 beslissingen per jaar. En dat terwijl in een 'normaal' jaar ca. 20.000 mensen asiel aanvragen. Met dit tempo lijken nieuwe achterstanden welhaast onvermijdelijk.

VluchtelingenWerk roept de staatssecretaris op om zo snel mogelijk met een duidelijk plan te komen hoe zij de 7000 overgebleven zaken gaat afhandelen en de beslisbaarheid van de IND op orde gaat brengen. Wij roepen haar op daarbij te beginnen met mensen die al het langste wachten en zorg te dragen voor een harde deadline zodat asielzoekers weten waar ze aan toe zijn.

Problemen in de uitvoering bij de taskforce

VluchtelingenWerk maakt zich niet alleen grote zorgen over het tempo, maar ook over de werkwijze van de taskforce: er is een gebrek aan voldoende opgeleide medewerkers en ervaring op de werkvloer, en de planning en logistiek laten nog steeds te wensen over. Op basis van een *quickscan* die we de afgelopen twee maanden hebben uitgevoerd zagen ook wij nog veel vertraging in het besluiten op zaken die onder de taskforce vallen. Dit is het gevolg van:

1. Onervaren hoornmedewerkers (in complexere zaken) die gehoren moeten afbreken of gehoren niet kunnen afronden binnen de tijd die daarvoor staat, waardoor deze zaken naar de verlengde asielprocedure (VA) moeten worden gestuurd;
2. Het beperkte aantal ervaren IND-medewerkers die de (concept-)voornemens en (concept-)besluiten kunnen beoordelen en ondertekenen waardoor zaken VA worden gestuurd;
3. Het feit dat ook de zaken waarin de asielzoeker schriftelijk is gehoord worden doorgestuurd naar de VA – dit zijn over het algemeen de zogeheten ‘kansrijke zaken’.

Op basis van bovenstaande en bijgevoegde *quickscan* roepen wij op tot:

Meer capaciteit IND en Taskforce

Uit het onderzoek van Significant van februari 2020 bleek al dat het tekort aan medewerkers het meest kritische knelpunt is voor de doorlooptijden van de IND. Uit de brief van de staatssecretaris en op basis van onze eigen bevindingen is het duidelijk dat het gebrek aan ervaren medewerkers en bestaande kennis en ervaring nog steeds het grootste knelpunt is. Gezien het feit dat de resterende 7000 aanvragen juist diegenen zijn met een meer complexe casuïstiek is dit nog meer van belang. De planning en logistiek zo inrichten dat die inzet van ervaren personeel optimaal is en dat de opleiding gedegen is zou dan ook de hoogste prioriteit moeten hebben.

Om goed personeel te trainen en te houden zijn er ook voldoende middelen nodig. Uit de begroting blijkt echter dat er vanuit wordt gegaan dat de taskforce alle zaken voor 2021 zou af hebben gehandeld. Mede hierdoor wordt de IND van 2020 tot 2021 met meer dan 100 miljoen euro gekort. Van 547 miljoen euro naar 425 miljoen euro. Dit terwijl in 2019 is besloten dat de IND op een stabielere wijze gefinancierd wordt om de IND in staat te stellen een stabiel financieel en personeelsbeleid te voeren.

Los van de eerste asiel aanvragen zal de IND haar capaciteit ook hard nodig hebben voor de aanvragen tot gezinshereniging die logischerwijs toenemen door het werk van de taskforce. VluchtelingenWerk Nederland heeft zich zeer verbaasd over het voornemen om te sturen op het arriveren van gezinsleden van statushouders volgend jaar. We vragen u om te bevestigen bij de staatssecretaris dat zij zich hard maakt om statushouders zo snel mogelijk met hun gezinsleden zal herenigen en niet bewust zal inzetten op een vertraging.

In de begroting stelt de staatssecretaris dat het afhandelen van de taskforce zaken voor 1 januari 2021 de IND in staat stelt om vanaf 2021 de asielaanvragen binnen de wettelijke termijn af te doen. Wij roepen de staatssecretaris hier nog steeds op in te zetten nu de taskforce haar deadline niet haalt en daarvoor voldoende middelen en personele inzet voor vrij te maken.

Door de inhaalslag die plaatsvindt bij de taskforce moeten ook andere actoren in de vreemdelingenketen alle zeilen bijzetten. Door de lange wachttijden bij de IND is de instroom van beroepszaken bij de rechtbanken bijvoorbeeld flink toegenomen aangezien asielzoekers via de rechtbank een beroep doen op het niet tijdig beslissen. In 2018 was de instroom 15870 zaken en in 2019 23070. Als de taskforce de komende maanden duizenden beslissingen neemt is het tevens aannemelijk dat de rechtbanken en de Raad van State een aanzienlijk hoger aantal zaken in beroep zullen moeten behandelen in 2021 zoals de staatssecretaris aangeeft. Daar moet budget en capaciteit voor worden vrijgemaakt. Ook wij als VluchtelingenWerk zullen alle zeilen bij moeten zetten om vluchtelingen die gezinshereniging aan zullen vragen, de ondersteuning te kunnen bieden die zij nodig hebben.

Verbeter de logistiek en planning

De planning van de asielprocedure door de Taskforce vindt, anders dan bij de IND zelf, zonder overleg met de (voorkeurs)advocaten plaats en is pas laat bekend. Door de problematische planning staat de voorbereiding van de asielzoeker onder grote druk en is voor de asielzoeker onduidelijk wanneer zijn gehoor gepland wordt. Het komt vaak voor dat asielzoekers niet worden ingepland voor een medisch onderzoek (FMMU-onderzoek). Wie wel en wie niet wordt onderzocht lijkt bovendien willekeurig te zijn. Staatssecretaris Broekers Knol spreekt in haar brief over een planningstool die is ontwikkeld door een extern bureau. Uit de bewoording blijkt dat de tool slechts 'waar mogelijk in gebruik is genomen'. Onze ervaringen uit de praktijk laten zien, dat dat kennelijk slechts zeer beperkt het geval is.

VluchtelingenWerk roept de staatssecretaris op de planning door de taskforce te verbeteren zodat die voldoende vooruitziet en ruimte laat aan gedegen voorlichting en juridische voorbereiding voor de asielzoeker.

Focus op voortvarend uitvoeren huidig proces

De staatssecretaris geeft aan dat het schriftelijk horen en het outsourcen aan externe bureau's voor versnelling had moeten zorgen maar dat maar zeer beperkt heeft gedaan. VluchtelingenWerk pleit er voor om te focussen op het spoedige uitvoering van het huidige proces, en geen verdere tijd verloren te laten gaan door te investeren in verandering in het proces zoals het voornemen het eerste gehoor af te schaffen. Ook dit is een verandering die wat ons betreft capaciteit afleid van waar die nu op gericht zou moeten zijn. Daarenboven achten we het ook niet waarschijnlijk dat deze verandering tot een efficiënter proces zal leiden.

Verbeter de omstandigheden voor wachtende asielzoekers

Het gebrek aan perspectief voor wachtende asielzoekers is gekmakend en niet in het belang van vrijwillige terugkeer of integratie. Het is van urgent belang dat de omstandigheden voor wachtende asielzoekers wordt verbeterd. Door onder andere alle wachtende asielzoekers met kansrijke aanvragen op korte termijn professionele Nederlandse taallessen te geven, conform de afspraak in het regeerakkoord. Door participatiemogelijkheden in- en buiten de centra, zoals vrijwilligerswerk, stages of werk mogelijk te maken. De reactie van de staatssecretaris op de voorgestelde motie door dhr. Patternote (D66) en dhr. Peters (CDA) (32824-316) is wat dat betreffend teleurstellend, maar ook tekenend voor de onwil van de staatssecretaris de omstandigheden van wachtenden te verbeteren. De motie tracht inderdaad zoals de staatssecretaris stelt, 'niet de oorzaak maar het gevolg aan te pakken'. Gelet op de onmacht van deze staatssecretaris om de oorzaak van de problemen aan te pakken, is het de hoogste tijd dat de staatssecretaris ook verantwoordelijkheid neemt voor de gevolgen.

Wij hopen dat u onze inbreng kunt gebruiken tijdens het debat met de staatssecretaris.

Met vriendelijke groet,

Abdeluheeb Choho

cc Mevr. A. Broekers-Knol, staatssecretaris van Justitie en Veiligheid